

Nr 37

Utlåtande i anledning av väckt motion angående angivandet av de tjänstemän som är undantagna från disciplinär bestraffning.

Andra lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr II:563, av herrar *Larsson* i Norderön och *Dockered*.

I motionen har hemställts, "att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av 18 § statstjänstemannalagen, att angivandet av de tjänstemän, som är undantagna från disciplinär bestraffning, sker medelst den lönegrad, som gäller för byråchef".

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från statens avtalsverk. Yttranden har därjämte på utskottets begäran avgivits av Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund och TCO:s statstjänstemannasektion.

Gällande bestämmelser

I *statstjänstemannalagen* den 3 juni 1965 lämnas grundläggande bestämmelser om statstjänstemännens rättsställning. Lagen innehåller bestämmelser i frågor om anställning av tjänsteman, åligganden i tjänsten, åtal och disciplinär bestraffning samt anställnings upphörande. Även regler om rätt att vidta arbetsinställelse och om statstjänstemans rätt till neutralitet vid arbetskonflikt är intagna i lagen.

Bestämmelser om disciplinär bestraffning av civila statstjänstemän har inarbetats i statstjänstemannalagen med de tidigare gällande reglerna i allmänna verksstadgan som förebild. I 19 § statstjänstemannalagen föreskrivs att tjänsteman, som av försumelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, kan dömas till disciplinStraff av den myndighet, under vilken tjänstemannen lyder. DisciplinStraff kan utgöras av varning, löneavdrag under högst trettio dagar, suspension i högst tre månader och för vissa tjänstemän avsättning. Vid grövre brottslighet eller vid brott som kan följas av skadeståndstalan skall tjänstemannen anmälas till åtal i stället för att bestraffas i disciplinär ordning (20 §). Vissa högre tjänstemän undantas alltid från disciplinär bestraffning. Detta framgår av 18 § som föreskriver att

brott i tjänsten av den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i statsdepartement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse skall beivras efter åtal. Konungen äger föreskriva att bestämmelsen skall gälla även för andra tjänstemän.

Historik

I *propositionen nr 60 till 1965 års riksdag* med bl. a. förslag till statstjänstemannalag uttalade föredragande departementschefen att lagen borde innehålla ett särskilt stadgande varav framgick inte endast att vissa högre tjänstemän var undantagna från lagens bestämmelser om disciplinstraff utan även att ämbetsbrott av sådana tjänstemän över huvud ej fick beivras annat än vid allmän domstol. Till ledning för tolkning av uttrycket "jämställd eller högre tjänst" uttalade departementschefen att därmed avsågs inte en tjänsteman med lika hög eller högre lön utan en tjänsteman med ställning som sido- eller överordnad.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen yrkades i en motion (II:838) att anknytningen till byråchefsbegreppet vid angivandet i 18 § av tjänstemän undantagna från disciplinär bestraffning skulle slopas och stadgandet i stället utformas med utgångspunkt från den lägsta lönegrad som fick anses följa byråchefs ställning, vid den tidpunkten B 1. Yrkandet motiverades av att byråchefstjänsterna i statsdepartementen enligt förslag till samma års riksdag skulle slopas. *Sammansatta konstitutions- och andra lagutskottet* avstyrkte motionen. I sitt utlåtande nr 1 anförde utskottet följande:

Utskottet vill först erinra om att den med en tjänst förenade lönen enligt statstjänstemannalagen är ett förhandlingsresultat och alltså inte ägnad att karakterisera tjänsten i de avseenden varom nu är fråga. Föredragande departementschefen påpekar också att med paragrafens uttryck jämställd eller högre tjänsteman inte avses en tjänsteman med lika eller högre lön utan en tjänsteman med ställning som sido- eller överordnad. Dessutom må framhållas att det stora flertalet byråchefstjänster, nämligen i centrala förvaltningsmyndigheter, inte beröres av departementsreformen.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser avstyrker motionen.

Statens avtalsverk framhåller att sammankoppling av författningsbestämmelser och lönegrader alltid är förenad med olägenheter, särskilt gäller detta beträffande bestämmelser som har karaktär av lag. En sak är att i allmänna verksstadgan viss lönegrad används för att ange kompetensfördelningen mellan Kungl. Maj:t och myndigheterna, en annan att låta bestraffningsreglerna i statstjänstemannalagen styras av ett förhandlingsresultat. Avtalsverket gör också gällande att orden "jämställd eller högre tjänst" får ett annat innehåll än f. n., om kretsen av tjänstemän undantagna från disciplinstraff anges med användandet av byråchefs lönegrad.

Statstjänstemännens riksförbund understryker som sin allmänna inställning att en lagbestämmelse inte bör vara "upphängd" på ett förhållande som kan förändras ge-

nom kollektivavtal. 18 § statstjänstemannalagen bör därför grundas på tjänstemannens ställning i myndighetens organisation och inte på hans lönemässiga förhållanden. Sistnämnda konstaterande görs också av *TCO:s statstjänstemannasektion*.

Sveriges akademikers centralorganisation avstyrker motionen under åberopande av dels utredningen om tjänstebegreppets närmare innebörd, dels ämbetsansvarskommittén. Den sistnämnda utredningen skall behandla frågan om ämbetsansvar och disciplinärt ansvar i offentlig tjänst.

Utskottet

Tjänsteman som gör sig skyldig till brott i tjänsten kan enligt statstjänstemannalagen bestraffas disciplinärt genom beslut av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder. Från disciplinär bestraffning undantas vissa högre tjänstemän. Har sådan tjänsteman gjort sig skyldig till brott i tjänsten kan det beivras endast efter åtal inför allmän domstol. Dessa tjänstemän utgörs enligt föreskrift i 18 § statstjänstemannalagen av dem som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i statsdepartement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse.

Vid statstjänstemannalagens antagande för två år sedan yrkades i en motion att anknytningen till byråchefsbegreppet skulle slopas och 18 § statstjänstemannalagen i stället utformas med utgångspunkt från den lägsta lönegrad som fick anses följa med byråchefers ställning. Yrkandet motiverades av den samma år beslutade departementsreformen, varigenom byråchefstjänsterna slopades i statsdepartementen. Riksdagen avslag motionsyrkandet under erinran om att den med en tjänst förenade lönen var ett förhandlingsresultat och därmed inte ägnad att karakterisera tjänsten i en fråga som angick den disciplinära bestraffningsrätten. Riksdagen framhöll också att det stora flertalet byråchefstjänster, nämligen i centrala förvaltningsmyndigheter, inte berördes av departementsreformen.

I förevarande motion anförs att Kungl. Maj:t under år 1966 i två olika fall valt att avgränsa en grupp tjänstemän med ledning av den för byråchef gällande lönegraden i stället för en anknytning till byråchefers tjänsteställning. Detta har skett dels vid gränsdragningen för riksdagens medverkan vid inrättandet av nya tjänster, dels vid angivandet av kompetensfördelningen i allmänna verksstadgan mellan Kungl. Maj:t och vederbörande myndighet i fråga om tillstånd till viss längre sammanhängande ledighet av annat slag än ledighet för semester, sjukdom eller offentligt uppdrag. Under hänvisning härtill föreslår motionärerna att motsvarande avgränsning genomförs i 18 § statstjänstemannalagen. Deras yrkande går ut på att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om förslag till en sådan lagändring.

Motionsyrkandet har vid av utskottet företagen remissbehandling erhållit ett genomgående negativt mottagande. Statens avtalsverk och de tre löntagarorganisationer, som bland sina medlemmar kan räkna med statsanställda tjänstemän på byråchefspanelet, har alla avstyrkt motionen. Det främsta skälet härför är att bestraffningsreglerna i statstjänstemannalagen enligt remissinstansernas mening inte bör grun-

das på förhållanden som utgör ett förhandlingsresultat och som vid en senare avtalsomgång kan komma att ändras. Utskottet kan för egen del instämma i denna uppfattning. Frågan huruvida en tjänsteman skall vara undantagen från disciplinär bestraffning bör avgöras med utgångspunkt från den anställdes tjänsteställning och inte från hans lönemässiga förhållanden. Denna princip lade riksdagen till grund för sitt beslut i ärendet år 1965. De av motionärerna åberopade avgränsningarna under år 1966 utgör enligt utskottet mening inte skäl för riksdagen att frångå denna princip.

Upplysningsvis vill utskottet nämna att ämbetsansvarskommittén, som tillkallades förra året för att utreda frågan om disciplinärt ansvar i offentlig tjänst, under sitt arbete kommer att få behandla frågan om gränsdragningen mellan tjänstemän som är underkastade disciplinär bestraffning och tjänstemän som inte är underkastade sådan bestraffning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II :563, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, herr Hübinette, fru Hamrin-Thorell, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Wanhainen* och Kilsmo*;

från a n d r a kammaren: herr Anderson i Sundsvall, fru Ekendahl*, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Fredriksson, Edlund, Jonsson och Larsson i Öskeviksby.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.